

PRIPOROČILA

PRIPOROČILO KOMISIJE

z dne 20. februarja 2013

Vlaganje v otroke: prekinimo krog prikrajšanosti

(2013/112/EU)

EVROPSKA KOMISIJA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije, zlasti člena 292 Pogodbe,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Spoštovanje človekovega dostojanstva je temeljna vrednota Evropske unije, katere cilji vključujejo spodbujanje blaginje državljanov EU, pri čemer mora Unija varovati otrokove pravice, se boriti proti socialni izključenosti in diskriminaciji ter spodbujati socialno pravičnost in zaščito.

(2) Otroci⁽¹⁾ so bolj izpostavljeni tveganju revščine ali socialne izključenosti kot splošno prebivalstvo v veliki večini držav EU; za otroke, ki odrasčajo v revščini ali socialni izključenosti, je v primerjavi z njihovimi vrstniki, ki so v boljšem položaju, manj verjetno, da bodo uspešni v šoli, dobrega zdravja in da bodo pozneje v življenju v celoti uresničili svoj potencial.

(3) Preprečevanje prenosa prikrajšanosti med generacijami je ključna naložba v prihodnost Evrope ter neposreden prispevek k strategiji Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast, saj zagotavlja dolgoročne koristi za otroke, gospodarstvo in družbo kot celoto.

(4) Zgodnje ukrepanje in preprečevanje sta bistvena za razvoj uspešnejših in učinkovitejših politik, saj so javno-finančni izdatki, namenjeni odpravljanju posledic revščine in socialne izključenosti otrok, običajno večji kot izdatki, potrebni za ukrepanje v zgodnjem otroštvu.

(5) Odpravljanje prikrajšanosti v zgodnjem otroštvu pomembno prispeva k večanju prizadevanj za odpravljanje revščine in socialne izključenosti na splošno. Cilj preprečevanja je mogoče najbolj učinkovito doseči z uporabo celovitih strategij, ki združujejo podporo

staršem pri dostopanju do trga dela z ustrezno dohodkovno podporo in dostopom do storitev, ki so bistvene za otrokove dosežke, kot so kvalitetno (predšolsko) izobraževanje, zdravstvene, stanovanjske in socialne storitve ter možnosti za sodelovanje in uveljavljanje njihovih pravic, kar otrokom pomaga v celoti uresničiti njihov potencial in prispeva k njihovi vzdržljivosti.

(6) Za najuspešnejše strategije za odpravljanje revščine otrok so se izkazale tiste, ki temeljijo na politikah za izboljšanje dobrega počutja vseh otrok in obenem podrobno obravnavajo otroke v posebno ranljivem položaju.

(7) Spodbujanje enakosti spolov, vključevanja načela enakosti spolov in enakih možnosti ter boja proti kakršni koli diskriminaciji (zlasti na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanj, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti), s katero se soočajo otroci in njihove družine, bi moralo biti osnova vseh prizadevanj za odpravljanje revščine in socialne izključenosti otrok.

(8) Sedanja finančna in gospodarska kriza močno vpliva na otroke in družine, saj se je v številnih državah povečal delež ljudi, ki živijo v revščini in socialni izključenosti.

(9) Prizadevanja za proračunsko konsolidacijo zaradi vedno večjih fiskalnih omejitev v številnih državah predstavljajo pomembne izzive glede zagotavljanja nadaljnje kratkoročne in dolgoročne ustreznosti in učinkovitosti socialnih politik.

(10) Z več kot desetletnim sodelovanjem na ravni EU je bilo doseženo enotno razumevanje dejavnikov revščine otrok, in sicer na podlagi obsežnega dela za razvoj ustreznih kazalnikov za spremljanje ter določitev skupnih izzivov in uspešnih pristopov politik, kar je zagotovilo nov politični zagon za reševanje tega vprašanja. Komisija je nato v sporočilu Evropska platforma proti revščini in socialni izključenosti⁽²⁾ napovedala sprejetje priporočila o revščini otrok.

(11) Strategija Evropa 2020 je z določitvijo skupnega evropskega cilja za zmanjšanje števila ljudi, ki so izpostavljeni

⁽¹⁾ V skladu s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah otroci v tem kontekstu pomenijo osebe, mlajše od 18 let.

⁽²⁾ COM(2010) 758 final.

tveganju revščine in socialne izključenosti, za vsaj 20 milijonov do leta 2020 in s povečanjem prizadevanj za preprečevanje osipa dodatno spodbudila prizadevanja za odpravljanje revščine in socialne izključenosti v EU. Odpravljanje in preprečevanje revščine otrok sta ključna v prizadevanjih EU in držav članic v zvezi s tem vprašanjem ter del Evropske platforme za boj proti revščini in socialni izključenosti.

- (12) Cilj sedanjega upravljanja v okviru evropskega semestra je zagotoviti izvajanje ustreznih priporočil za posamezno državo glede boja proti revščini otrok in izboljšanja dobrega počutja otrok.
- (13) Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah so ratificirale vse države članice EU. Politike in ukrepi EU, ki vplivajo na otrokove pravice, morajo še naprej upoštevati standarde in načela Konvencije o otrokovih pravicah.
- (14) Države članice so na podlagi svetovalnega poročila Odbora za socialno zaščito ⁽¹⁾ iz junija 2012 in njegovih ključnih sporočil ter sklepov Sveta EPSCO o preprečevanju in reševanju problema revščine in socialne izključenosti otrok ter spodbujanju njihove dobrobiti ⁽²⁾ iz oktobra 2012 ponovno potrdile svojo zavezanost in pozdravile pobudo Komisije, da sprejme priporočilo o tem vprašanju.
- (15) Različne politike EU obravnavajo vprašanja, povezana z revščino otrok in medgeneracijskim prenosom prikrajšanosti, zlasti na področjih izobraževanja in usposabljanja, zdravja, otrokovih pravic in enakosti spolov ⁽³⁾.
- (16) Medtem ko so za politike, ki obravnavajo revščino otrok, pristojne predvsem države članice, se lahko s skupnim evropskim okvirom okrepijo sinergije med ustreznimi področji politik, zagotovi pomoč državam članicam pri pregledu njihovih politik, omogoči pa se jim tudi izmenjava izkušenj pri zagotavljanju večje učinkovitosti in uspešnosti politik na podlagi inovativnih pristopov, pri čemer se upoštevajo različne okoliščine in potrebe na lokalni, regionalni in nacionalni ravni.

⁽¹⁾ Odbor za socialno zaščito, svetovalno poročilo odbora Evropski komisiji o reševanju in preprečevanju problema revščine otrok ter spodbujanju njihove dobrobiti, 27. junij 2012.

⁽²⁾ Preprečevanje in reševanje problema revščine in socialne izključenosti otrok ter spodbujanje njihove dobrobiti, sklepi Sveta EPSCO, 4. oktober 2012, 14437/12.

⁽³⁾ Glej zlasti: Posodobljen strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (COM(2008) 865 final), Solidarnost na področju zdravja: zmanjšanje neenakosti na področju zdravja v EU (COM(2009) 567 final), Agenda EU za otrokove pravice (COM(2011) 60 final) in Strategija za enakost žensk in moških 2010–2015 (COM(2010) 491 final).

- (17) S takšnimi smernicami se lahko v okviru prihodnjega večletnega finančnega okvira zagotovi tudi podlaga za nadaljnje sodelovanje in izpostavi uporaba ustreznih finančnih instrumentov, zlasti strukturnih skladov, za doseganje predlaganega cilja spodbujanja socialne vključenosti in boja proti revščini –

PRIPOROČA, DA DRŽAVE ČLANICE: na podlagi večdimenzionalnih strategij pripravijo in izvajajo politike za odpravljanje revščine in socialne izključenosti otrok, ki spodbujajo dobro počutje otrok, v skladu z naslednjimi smernicami:

1. RAVNAJO V SKLADU Z NASLEDNJI MI HORIZONTALNI MI NAČELI

- odpravljanje revščine in socialne izključenosti otrok na podlagi celovitih strategij, ki presegajo zagotavljanje materialne varnosti otrok in spodbujajo enake možnosti, tako da lahko vsi otroci v celoti uresničijo svoj potencial;
- obravnavanje revščine in socialne izključenosti otrok na podlagi pristopa spoštovanja otrokovih pravic, zlasti s sklicevanjem na ustrezne določbe Pogodbe o Evropski uniji, Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ter Konvencije ZN o otrokovih pravicah, pri čemer se zagotovijo spoštovanje, varovanje in uresničevanje teh pravic;
- dajanje prednosti koristim otroka in priznavanje otrok kot neodvisnih imetnikov pravic, pri čemer se hkrati v celoti priznava pomen podpore družinam kot glavnim skrbnikom;
- ohranjanje ustreznega ravnovesja med univerzalnimi politikami, katerih cilj je spodbujanje dobrega počutja vseh otrok, in usmerjenimi pristopi, katerih cilj je podpora najbolj prikrajšanim;
- zagotavljanje osredotočenosti na otroke, ki so izpostavljeni povečanemu tveganju zaradi večkratne prikrajšanosti, kot so romski otroci, otroci migrantov ali etničnih manjšin, otroci s posebnimi potrebami ali invalidni otroci, otroci v nadomestni oskrbi in otroci z ulice, otroci staršev, ki prestajajo zaporno kazen, ter otroci v gospodinjstvih, ki so bolj izpostavljena tveganju revščine, na primer v enostarševskih ali velikih družinah;
- ohranjanje naložb v otroke in družine, ki omogočajo kontinuiteto politike in dolgoročno načrtovanje; ocena vpliva reform politike na najbolj prikrajšane in sprejetje ukrepov za omilitev kakršnih koli negativnih posledic.

2. RAZVIJEJO CELOVITE STRATEGIJE NA OSNOVI TREH KLJUČNIH STEBROV

2.1. Dostop do ustreznih sredstev

Podpora staršem pri udeležbi na trgu dela – priznavanje močne povezave med udeležbo staršev na trgu dela in življenjskimi pogoji otrok ter sprejetje vseh možnih ukrepov za podporo staršem pri udeležbi na trgu dela, zlasti staršem, ki so oddaljeni od trga dela ali živijo v posebno ogroženih gospodinjstvih, v skladu z načeli iz priporočila Komisije o dejavnem vključevanju ⁽¹⁾ in cilji iz Barcelone ⁽²⁾:

- zagotovitev, da se delo „izplača“, in sicer z odkrivanjem in odpravljanjem ovir, s katerimi se starši soočajo, ko vstopajo, ostajajo ali napredujejo na trgu dela, vključno z ovirami v zvezi z oblikovanjem in medsebojnim delovanjem davčnih sistemov in sistemov socialnih prejemkov;
- podpora zaposljivosti staršev samohranilcev in prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu ter njihovega opravljanja plačanega dela, spodbujanje enakosti spolov na trgu dela in pri izpolnjevanju družinskih obveznosti;
- zagotovitev večje podpore staršem pri ponovnem vključevanju na trg dela po starševskem dopustu, in sicer prek ukrepov usposabljanja in zagotavljanja pomoči pri iskanju zaposlitve, pri čemer imajo prednost zlasti starši, ki so izpostavljeni večjemu tveganju;
- povečanje prizadevanj za zagotovitev, da imajo vse družine, vključno z družinami v ranljivem položaju ali tistimi na prikrajsanih območjih, dejanski dostop do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje;
- prilagoditev oblike storitev otroškega varstva in meril o izpolnjevanju pogojev za te storitve vse bolj raznovrstnim delovnim vzorcem, da bi se staršem zagotovila pomoč pri izpolnjevanju njihovih delovnih obveznosti ali iskanju zaposlitve, pri čemer je treba še naprej izpostavljati koristi otroka;
- spodbujanje kakovostne, vključujoče zaposlitve in delovnega okolja, ki staršem omogoča, da enakopravno uskladijo svoje delo in starševske vloge, med drugim z zagotavljanjem starševskega dopusta, podpore na delovnem mestu in prilagodljivih oblik dela.

Zagotovitev ustreznega življenjskega standarda na podlagi kombinacije prejemkov – otrokom se omogoči

ustrezen življenjski standard, združljiv z dostojnim življenjem, in sicer z optimalno kombinacijo prejemkov v denarju in naravi:

- izboljšanje družinskega dohodka z ustreznimi, usklajenimi in učinkovitimi prejemki, vključno s fiskalnimi spodbudami, družinskimi prejemki in otroškimi dodatki, stanovanjskimi dodatki in shemami minimalnega dohodka;
- dopolnitev shem denarne dohodkovne podpore s prejemki v naravi, ki so povezani predvsem s prehrano, otroškim varstvom, izobraževanjem, zdravstvenimi storitvami, nastanitvijo, prevozom in dostopom do športnih ali družbeno-kulturnih dejavnosti;
- zagotovitev, da oblika finančne podpore za otroke in upravičenost do nje izražata razvoj življenjskih razmer in zagotavljata ustrezno porazdelitev med dohodkovnimi skupinami;
- vzpostavitev učinkovitejšega dostopa do prejemkov, do katerih so upravičeni otroci ali njihove družine, tako da se omogoči enostaven prevzem in razvijejo storitve za pomoč upravičencem;
- dodelitev prejemkov na podlagi ugotovljenega premoženjskega stanja in drugih vrst usmerjenih prejemkov, pri čemer se preprečuje stigmatizacija, razlikuje med potrebami otrok in zmanjšuje tveganje za pasti revščine, hkrati pa preprečuje nastanek ovir, ki bi lahko prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu in starše samohranilce odvrčale od dela;
- ravnanje po lastni presoji pri uvajanju družinskih prejemkov, odvisnih od ravnanja staršev ali otrokove prisotnosti v šoli, in ocena morebitnega negativnega vpliva takih ukrepov;
- vzpostavitev rednih in odzivnih mehanizmov za dodeljevanje, ki zagotavljajo največjo možno pokritost in otrokom najbolj koristijo, kot so predplačila.

2.2. Dostop do cenovno dostopnih, kakovostnih storitev

Zmanjšanje neenakosti v zgodnjem otroštvu z vlaganjem v predšolsko vzgojo – nadaljnji razvoj potenciala socialnega vključevanja in razvoja v okviru predšolske vzgoje, da bi se ta na podlagi zgodnjega ukrepanja uporabil kot socialna naložba v odpravljanje neenakosti in obravnavanje izzivov, s katerimi se soočajo prikrajsani otroci:

- zagotovitev dostopa do kakovostne in vključujoče predšolske vzgoje, zagotovitev, da je le-ta cenovno dostopna, in prilagoditev zagotavljanja te vzgoje potrebam družin;

⁽¹⁾ Priporočilo Komisije 2008/867/ES z dne 3. oktobra 2008 o dejavnem vključevanju oseb, izključenih s trga dela.

⁽²⁾ Sklepi predsedstva, Evropski svet v Barceloni, 15. in 16. marec 2002, SN 100/1/02 REV 1.

- spodbujanje udeležbe otrok iz prikrajšanih okolij (zlasti mlajših od treh let), ne glede na položaj njihovih staršev na trgu dela, pri čemer se hkrati preprečujeta stigmatizacija in segregacija;
- podpora staršem v njihovi vlogi glavnih vzgojiteljev svojih otrok v zgodnjem otroštvu in spodbujanje izvajalcev storitev predšolske vzgoje, da tesno sodelujejo s starši in akterji iz skupnosti, ki so vključeni v vzgojo otroka (kot so izvajalci zdravstvenih storitev in storitev za podporo staršem);
- ozaveščanje staršev o koristih sodelovanja v programih predšolske vzgoje za njihove otroke in njih same ter uporaba predšolske vzgoje kot sistema zgodnjega opozarjanja za odkrivanje z družino ali s šolo povezanih fizičnih ali psiholoških težav, posebnih potreb ali zlorab.

Izboljšanje učinka izobraževalnih sistemov na enake možnosti – povečanje zmogljivosti izobraževalnih sistemov, da se prekine krog prikrajšanosti in tako zagotovi, da imajo vsi otroci dostop do vključujočega in visokokakovostnega izobraževanja, ki spodbuja njihov čustveni, socialni, kognitivni in telesni razvoj:

- zagotovitev vključevanja vseh učencev, pri čemer se po potrebi usmerijo sredstva in možnosti k bolj prikrajšanim učencem, in ustrezno spremljanje rezultatov;
- odkrivanje in odpravljanje prostorskih razlik v dostopnosti in kakovosti izobraževanja in njegovih rezultatov; spodbujanje politik za preprečevanje segregacije, ki krepijo celovito šolanje;
- vzpostavitev vključujočega učnega okolja z okrepitevijo povezave med šolami in starši ter zagotovitev posamezniku prilagojene pomoči kot nadomestila za posebne prikrajšanosti, če je to potrebno, na primer z usposabljanjem staršev otrok migrantov in iz etničnih manjšin;
- odprava ovir, ki otrokom preprečujejo udeležbo pri pouku ali dokončanje šolanja ali jih pri tem močno ovirajo (kot so dodatne finančne pristojbine za obvezno izobraževanje), tako da se zagotovi usmerjena učna pomoč v spodbudnem učnem okolju;
- izboljšanje uspešnosti učencev s slabim osnovnim znanjem, in sicer s povečanjem poudarka na učenju branja in pisanja, računanja in osnov matematike in naravoslovja ter zagotavljanjem zgodnjega odkrivanja neuspešnih učencev;

- razvoj in izvajanje celovitih politik za zmanjševanje stopnje osipa, ki zajemajo preprečevalne, intervencijske in nadomestitvene ukrepe; zagotovitev, da te politike vključujejo ukrepe, namenjene učencem, ki so izpostavljeni tveganju osipa;
- okrepitev zakonodaje o enakosti in zagotovitev temeljne pravice do kakovostne minimalne izobrazbe najbolj marginaliziranim učencem;
- pregled in izboljšanje poklicnih profilov vseh učiteljskih poklicev in priprava učiteljev na družbeno raznovrstnost; uvedba posebnih kulturnih mediatorjev in vzornikov, ki bodo olajšali vključevanje romskih otrok in otrok iz priseljenjskih družin.

Izboljšanje odzivnosti zdravstvenih sistemov, da bi se zadovoljile potrebe prikrajšanih otrok – zagotovitev, da lahko vsi otroci v celoti uveljavljajo svojo univerzalno pravico do zdravstvenega varstva, vključno s preprečevanjem bolezni in krepitvijo zdravja ter dostopom do kakovostnih zdravstvenih storitev:

- odprava ovir pri dostopu do zdravstvenega varstva, s katerimi se soočajo otroci in družine v ranljivem položaju, vključno s stroški, kulturnimi in jezikovnimi ovirami ter pomanjkanjem informacij; izboljšanje usposabljanja izvajalcev zdravstvenih storitev v zvezi s tem;
- vlaganje v preprečevanje, zlasti v zgodnjem otroštvu, z uvedbo celovitih politik, ki združujejo ukrepe glede prehrane, zdravja in izobraževanja ter socialne ukrepe;
- odprava socialne razslojenosti zaradi nezdravega načina življenja in zlorabe drog, pri čemer se vsem otrokom omogoči dostop do uravnotežene prehrane in telesne dejavnosti;
- namenjanje posebne pozornosti invalidnim otrokom ali otrokom s psihološkimi težavami, otrokom brez dokumentov ali neregistriranim otrokom, nosečim najstnicam in otrokom iz družin, v katerih je bila v preteklosti prisotna zloraba drog.

Zagotovitev varne in ustrezne nastanitve ter bivalnega okolja za otroke – otrokom se omogoči, da živijo in odrastejo v varnem, zdravem in otroku prijaznem okolju, ki ustreza njihovim razvojnim in učnim potrebam:

- družinam z otroki se omogoči bivanje v cenovno dostopnih, kakovostnih stanovanjih (vključno s socialnimi stanovanji), pri čemer se odpravijo njihova izpostavljenost snovem, ki so nevarne za okolje, ter prostorska stiska in energetska revščina;

- pomoč družinam in otrokom, ki jim grozi brezdomstvo, z izogibanjem izselitvam, nepotrebnim selitvam in ločitvam od družin ter z zagotavljanjem začasnih zatočišč in dolgoročnih rešitev glede nastanitve;
- upoštevanje koristi otrok pri razvojnem načrtovanju na lokalni ravni; preprečevanje „getoizacije“ in segregacije s spodbujanjem socialno mešanih nastanitev in zagotavljanjem ustreznega dostopa do javnega prevoza;
- zmanjšanje škodljive izpostavljenosti otrok slabim bivalnim in socialnim okoljem, s čimer se prepreči, da bi otroci postali žrtve nasilja in zlorab.

Izboljšanje pomoči družinam in kakovosti okolja nadomestne oskrbe – izboljšanje varstva otrok in socialnih storitev na področju preprečevanja; pomoč družinam pri razvoju starševskih spretnosti na način, ki jih ne stigmatizira, pri čemer se zagotovi, da otroci, ki so bili ločeni od staršev, odrastejo v okolju, ki zadovoljuje njihove potrebe:

- zagotovitev, da revščina ni nikoli edini razlog za odvzem otroka staršem; omogočanje otrokom, da ostanejo v skrbništvu staršev ali da se vrnejo k njim, na primer z odpravljanjem materialnega pomanjkanja družine;
- zagotovitev ustreznega nadzora za preprečevanje nameščanja otrok v ustanove in izvajanje rednih pregledov v primeru takih namestitev;
- zaustavitev širjenja ustanov za namestitev otrok brez starševske oskrbe ter spodbujanje kakovostne vzgoje v okviru skupnosti in rejništva v družinskem okolju, kjer se mnenje otrok ustrezno upošteva;
- zagotovitev, da imajo otroci brez starševske oskrbe dostop do kakovostnih storitev (osnovnih in posebnih storitev) v zvezi z njihovim zdravjem, izobraževanjem, zaposlitvijo, socialno pomočjo, varnostjo in nastanitvijo, tudi pri prehodu v polnoletnost;
- zagotovitev ustrezne pomoči otrokom, ki ostanejo sami, ko eden ali oba starša odideta v drugo državo zaradi dela, in njihovim nadomestnim skrbnikom.

2.3. Pravica otrok do udeležbe

Spodbujanje udeležbe vseh otrok pri igri, rekreacijskih, športnih in kulturnih dejavnostih – priznavanje, da lahko otroci vplivajo na svoje dobro počutje in vzdržljivost pri prema-

govanju negativnih situacij, pri čemer se jim zlasti zagotovijo možnosti udeležbe pri priložnostnih učnih dejavnostih, ki potekajo zunaj doma in po rednem pouku:

- odprava ovir, kot so stroški, dostopnost in kulturne razlike, da bi se vsem otrokom omogočila udeležba pri igri, rekreacijskih, športnih in kulturnih dejavnostih zunaj šole;
- zagotovitev varnega okolja za otroke in pomoči prikrajšanim skupnostim na podlagi posebnih pobud;
- spodbujanje šol, akterjev v skupnosti in lokalnih oblasti k ustvarjanju boljših izvenšolskih dejavnosti in objektov za vse otroke, ne glede na zaposlitveni status in ozadje njihovih staršev;
- zagotovitev, da se lahko vse družine udeležijo družabnih dejavnosti, ki izboljšujejo starševske spretnosti in spodbujajo pozitivno družinsko komunikacijo;
- spodbujanje pristopov k udeležbi, ki temeljijo na možnosti prostovoljstva v skupnosti in spodbujajo solidarnost med generacijami.

Vzpostavitev mehanizmov, ki spodbujajo sodelovanje otrok pri sprejemanju odločitev, ki vplivajo na njihova življenja – omogočanje otrokom, da izražajo ozaveščena mnenja, in spodbujanje otrok k temu, pri čemer se zagotovi, da se ta mnenja ustrezno upoštevajo in so vključena v glavne odločitve, ki zadevajo otroke:

- uporaba in nadaljnji razvoj obstoječih orodij za vključevanje otrok v upravljanje storitev, kot so nega, zdravstveno varstvo in izobraževanje, ter za posvetovanje z njimi pri načrtovanju ustreznih politik na podlagi mehanizmov, ki so prilagojeni njihovi starosti;
- podpora vključevanju vseh otrok v obstoječe strukture sodelovanja; pomoč otrokom iz prikrajšanih okolij in podpiranje njihovega sodelovanja;
- spodbujanje strokovnjakov, ki delajo z otroki in za njih, k aktivnemu vključevanju otrok ter ozaveščanje o pravicah in obveznostih v zvezi s tem;
- uveljavljanje pravice otroka, da izrazi svoje mnenje, pri vsakršnem odločanju na področju pravnega varstva in spodbujanje otroku prijaznega pravnega varstva, zlasti z omogočanjem dejanskega dostopa otrok do sodnih postopkov.

3. NADALJE RAZVIJEJO POTREBNE UREDITVE UPRAVLJANJA, IZVAJANJA IN SPREMLJANJA

Okrepitev sinergij med sektorji in izboljšanje ureditev upravljanja – zagotovitev, da so politike celovito zasnovane in lahko tako učinkovito odpravljajo revščino in socialno izključenost otrok, ter izboljšanje usklajenosti ključnih akterjev:

— razvoj rednih in sistematičnih povezav med področji politik, ki so zelo pomembna za socialno vključevanje otrok, ter krepitev sinergij med ključnimi akterji, zlasti na področjih izobraževanja, zaposlovanja, zdravja, enakosti in otrokovih pravic;

— prizadevanje za vključitev politike glede otrok in otrokovih pravic v ključne politike, na primer prek posebnih institucionalnih ureditev;

— spodbujanje tesnega sodelovanja in rednega dialoga med javnimi organi na vseh ravneh, socialnimi partnerji, lokalnimi skupnostmi in organizacijami civilne družbe;

— podpora in nadaljnji razvoj vključevanja otrok, med drugim v izvajanje tega priporočila.

Povečanje uporabe pristopov, ki so podprti z dokazi – okrepitev razvoja politik na podlagi dokazov in uvajanja inovacij na področju socialnih politik, pri čemer se ustrezno upošteva morebitni vpliv politik na otroke:

— uporaba vseh obstoječih statističnih in administrativnih podatkov pri spremljanju vpliva politik na otroke in njihove družine; povečanje statistične zmožljivosti (vključno z razčlenitvijo po spolu), kjer je to potrebno in izvedljivo, zlasti v zvezi s prikrajšanostjo otrok, dostopom do kakovostnega in cenovno dostopnega otroškega varstva, zdravjem otrok in položajem najbolj ranljivih otrok;

— zagotovitev pravočasnega dostopa do podatkov za spremljanje položaja otrok ter spodbujanje uporabe metod in modelov, kot so mikrosimulacije, za podporo bolj sistematični vnaprejšnji oceni morebitnega vpliva politik na otroke;

— okrepitev povezav med oblikovalci politik in raziskovalno skupnostjo ter preverjanje zadevnih inovacij na področju politik; spodbujanje ocenjevanja rezultatov programov na podlagi dokazov, tudi dolgoročno z uporabo orodij, kot so longitudinalne raziskave; spodbujanje preglednosti in izmenjave rezultatov;

— spodbujanje izmenjave dobrih praks in znanja, uvajanja preizkušenih intervencijskih modelov in ukrepov za spodbujanje solidarnosti v širši skupnosti ter omogočanje medsebojnega sodelovanja lokalnih skupnosti;

— ocena vpliva začasnih politik, ki so bile uvedene zaradi gospodarske krize, preden se te politike sprejmejo kot del strukturnih reform.

4. UČINKOVITO UPORABLJAJO USTREZNE INSTRUMENTE EU

Obravnavanje revščine in socialne izključenosti otrok kot osrednjega vprašanja v okviru strategije Evropa 2020 – uporaba celotnega nabora orodij in kazalnikov, ki so na voljo v okviru strategije Evropa 2020, s čimer se zagotovi nov zagon skupnim prizadevanjem za odpravljanje revščine in socialne izključenosti otrok:

— dokončna določitev revščine in socialne izključenosti otrok kot osrednjih vprašanj v okviru strategije Evropa 2020 in nacionalnih programov reform kot del skupnih prizadevanj za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti, pri čemer se upoštevajo ustrezna priporočila za posamezno državo, ki jih je sprejel Evropski svet;

— morebitna preučitev dodane vrednosti določitve nacionalnih ciljev za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti otrok ob upoštevanju nacionalnih posebnosti;

— učinkovita uporaba orodij, ki jih zagotavljata strategija Evropa 2020 in odprta metoda koordinacije za socialno zaščito, za boljše spremljanje in ocenjevanje politik, ki obravnavajo revščino in dobro počutje otrok, ter učinkovita uporaba predlaganega okvira za spremljanje na podlagi kazalnikov, ki je priložen temu priporočilu;

— okrepitev sinergij z ustreznimi politikami EU, zlasti na področjih izobraževanja, zdravja, enakosti spolov in otrokovih pravic.

Aktiviranje ustreznih finančnih instrumentov EU – ustrezna izraba možnosti, ki jih zagotavljajo finančni instrumenti EU, za podporo zgoraj opisanim prednostnim nalogam politik:

— podpora razvoju politik in socialnih inovacij, ki temeljijo na dokazih, s pomočjo Programa za socialne spremembe in inovacije, Evropskega socialnega sklada in okvirnega programa Obzorje 2020, pri čemer se ti programi uporabijo za preizkušanje, ocenjevanje in povečevanje morebitnih inovacij na področju politik;

— učinkovita uporaba Evropskega sklada za pomoč najbolj ogroženim (ki odpravlja pomanjkanje hrane in

materialnih dobrin otrok), evropskih sistemov razdeljevanja sadja in mleka v šolah (ki zagotavljajo proizvode z visoko hranilno vrednostjo in spodbujajo dobre prehranjevalne navade) ter programa Erasmus za vse (ki spodbuja dostop otrok do izobraževanja, priložnostnega učenja in športa);

- izraba možnosti za podporo otrokom in družinam, ki jih zagotavljata strukturna sklada, pri pripravi operativnih programov Evropskega socialnega sklada in Evropskega sklada za regionalni razvoj za obdobje 2014–2020 v skladu s priporočili za posamezno državo;
- ustrezna uporaba tematskih ciljev v zvezi s spodbujanjem zaposlovanja in mobilnosti delovne sile, spodbujanjem socialne vključenosti in bojem proti revščini, vlaganjem v izobraževanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje ter ustreznih prednostnih naložb v okviru teh ciljev. Ti vključujejo predvsem izobraževanje v zgodnjem otroštvu, zmanjševanje stopnje osipa, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, dostop do storitev, vključno z zdravstvenimi in socialnimi storitvami, strategije lokalnega razvoja, ki jih vodijo skupnosti,

podporo za obnovo ogroženih območij in prehod z institucionalnih storitev na storitve, ki temeljijo na skupnosti;

- nadaljnje izvajanje strategij, ki so podprte z dokazi, za zmanjševanje stopnje osipa, pri čemer se vključijo ustrezne zainteresirane strani in podporni ukrepi za prehod z institucionalne oskrbe na oskrbo, ki temelji na skupnosti, da bi se zagotovila učinkovitost ukrepov v okviru strukturnih skladov za obdobje 2014–2020;
- spodbujanje partnerstva pri programskem načrtovanju in dostopanju do sredstev strukturnih skladov z vključevanjem zadevnih zainteresiranih strani na državni, regionalni in lokalni ravni, zlasti ustreznih javnih organov, socialnih partnerjev in nevladnih organizacij, da bi se aktiviralo ukrepanje za boj proti revščini otrok.

V Bruslju, 20. februarja 2013

Za Komisijo
László ANDOR
Član Komisije

Okvir za spremljanje na podlagi kazalnikov

Predlagani okvir za spremljanje izpostavlja kazalnike, ki so pomembni za spremljanje izvajanja tega priporočila. Predlogi za nadaljnji razvoj so predstavljeni v prilogah k svežnju o socialnih naložbah.

Skupni cilj boja proti revščini in socialni izključenosti otrok ter spodbujanja dobrega počutja otrok

Evropa 2020	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni/kontekstualni kazalnik (1)	Opombe
Izpostavljenost otrok tveganju revščine ali socialne izključenosti (razčlenitev krovnega cilja strategije Evropa 2020 na področju revščine in socialne izključenosti)	Skupno število otrok, ki živijo v gospodinjstvih, izpostavljenih tveganju revščine in/ali hudemu materialnemu pomanjkanju, in/ali v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo (za opredelitev teh treh kazalnikov glej spodaj)	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat – EU-SILC	primarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni/kontekstualni kazalnik	Opombe
Stopnja tveganja revščine pri otrocih (analizira se skupaj z vrednostjo praga revščine v SKM za gospodinjstvo, v katerem živijo 2 odrasli osebi in 2 otroka, mlajša od 14 let)	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, nižjim od 60 % nacionalnega povprečnega ekvivalentnega razpoložljivega dohodka	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17) in vrsti gospodinjstva	Eurostat – EU-SILC	primarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Stopnja hudega materialnega pomanjkanja	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih, v katerih so življenjski pogoji zelo omejeni zaradi pomanjkanja sredstev, tj. v gospodinjstvu so prisotne vsaj 4 od naslednjih 9 vrst pomanjkanja: ne morejo i) plačati računov za najemnino ali računov za tekoče stroške, ii) ustrezno ogrevati svojega doma, iii) poravnati nepričakovanih izdatkov, iv) si privoščiti mesa, rib ali ustreznega beljakovinskega nadomestka vsak drugi dan, v) si privoščiti enotedenskih počitnic, vi) si privoščiti avtomobila, vii) si privoščiti pralnega stroja, viii) si privoščiti barvnega televizijskega sprejemnika ali ix) si privoščiti telefona.	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat – EU-SILC	primarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih, kjer so delovno sposobni odrasli (18–59) v zadnjem letu (tj. v referenčnem dohodkovnem obdobju) izkoristili manj kot 20 % svojega skupnega delovnega potenciala	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat – EU-SILC	primarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Kazalnik prikrajšanosti otrok	V obravnavi		Eurostat – EU-SILC	n. r.	V pripravi

Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni/kontekstualni kazalnik	Opombe
Razpršenost tveganja revščine otrok okoli praga tveganja revščine: stopnja tveganja revščine, izračunana s 50- in 70-odstotnim pragom	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, nižjim od 50 % ali 70 % nacionalnega povprečnega ekvivalentnega dohodka	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat – EU-SILC	sekundarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Stalna stopnja tveganja revščine pri otrocih	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom pod pragom revščine v tekočem letu in v vsaj dveh od zadnjih treh let	0–17	Eurostat – EU-SILC (vzdolžni)	sekundarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Stopnja tveganja revščine pri otrocih v določenem trenutku	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, nižjim od 60 % nacionalnega povprečnega ekvivalentnega razpoložljivega dohodka, pri čemer se upošteva prag v določenem trenutku	0–17	Eurostat – EU-SILC	kontekstualni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)

Dostop do ustreznih sredstev

Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni/kontekstualni kazalnik	Opombe
Stopnja revščine zaposlenih ljudi, ki živijo v gospodinjstvih z vzdrževanimi otroki	Delež posameznikov (z vzdrževanimi otroki), ki se štejejo za zaposlene in katerih dohodek je pod pragom revščine (60 % nacionalnega povprečnega ekvivalentnega razpoložljivega dohodka)	Po starosti (0–17, 18–64, 0–64); po vrsti gospodinjstva (starši samohranilci, dve odrasli osebi z vzdrževanimi otroki)	Eurostat – EU-SILC	primarni	
Stopnja tveganja revščine pri otrocih glede na delovno intenzivnost v gospodinjstvu	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, nižjim od 60 % nacionalnega povprečnega ekvivalentnega razpoložljivega dohodka, glede na delovno intenzivnost v gospodinjstvu	0–17 let, delovna intenzivnost v gospodinjstvu (zelo visoka [0,85–1], visoka [0,55–0,85], srednja [0,45–0,55], nizka [0,2–0,45])	Eurostat – EU-SILC	primarni	
Stopnja tveganja revščine pri otrocih v gospodinjstvih z zaposlenimi osebami	Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih z dohodkom pod pragom revščine (60 % nacionalnega povprečnega ekvivalentnega razpoložljivega dohodka) in z delovno intenzivnostjo nad 0,2	Po vrsti gospodinjstva	Eurostat – EU-SILC	primarni	

Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni/kontekstualni kazalnik	Opombe
Relativna povprečna vrzel revščine pri otrocih	Razlika med povprečnim ekvivalentnim dohodkom oseb pod pragom tveganja revščine in pragom tveganja revščine, izražena kot odstotek praga tveganja revščine	0–17	Eurostat – EU-SILC	primarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)
Varstvo otrok	Otroci v varstvu (v formalnem okolju ^(?) zunaj družinskega okolja) kot delež vseh otrok v isti starostni skupini	Mlajši od 3 let, med 3. letom starosti in začetkom obveznega šolanja; manj kot 30 ur, 30 ur ali več na teden	Eurostat – EU-SILC	sekundarni	Oceniti je treba pomen razčlenitve po dohodkovnem kvintilu
Vpliv starševstva na zaposlitev	Razlika v odstotnih točkah med — stopnjo zaposlenosti ljudi, ki so stari 20–49 let in živijo v gospodinjstvih, kjer ni otrok, starih 0–6 let, in — stopnjo zaposlenosti ljudi, ki so stari 20–49 let in živijo v gospodinjstvih z vsaj enim otrokom, starim 0–6 let	Skupaj, po spolu	Eurostat – LFS	kontekstualni	Priporočeno ločeno obravnavanje otrok, starih 0–3 let, in otrok, starih 3–6 let
Zaposlitev s krajšim delovnim časom zaradi obveznosti varstva	Osebe, ki so zaposlene s krajšim delovnim časom, ker skrbijo za otroke ali odrasle osebe, ki niso zmožne skrbeti zase, kot odstotek vseh zaposlenih	Skupaj, po spolu	Eurostat – LFS	kontekstualni	
Vpliv socialnih transferjev (razen pokojnin) pri zmanjševanju revščine otrok	Razlika med stopnjo tveganja revščine pri otrocih pred socialnimi transferji (razen pokojnin) in po njih		Eurostat – EU-SILC	sekundarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let).
Preobremenjenost s stroški namestitve	Odstotek prebivalstva, ki živi v gospodinjstvih, kjer so skupni stroški namestitve (po odbitku stanovanjskih dodatkov) višji od 40 % skupnega razpoložljivega dohodka gospodinjstva (po odbitku stanovanjskih dodatkov)	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17), ravni revščine (nad ali pod pragom tveganja revščine)	Eurostat – EU-SILC	sekundarni	Priporočena primerjava z delovno sposobnim prebivalstvom (18–64 let) in starejšim prebivalstvom (nad 65 let)

Dostop do kakovostnih storitev

Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni kazalnik	Opombe
Izobraževanje v zgodnjem otroštvu	Delež otrok med 4. letom starosti in začetkom obveznega šolanja, ki se udeležujejo izobraževanja v zgodnjem otroštvu	Po spolu	UOE ⁽³⁾	primarni	

Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni kazalnik	Opombe
Obvladanje branja, matematike in naravoslovja	Delež 15-letnikov, ki na preizkusih PISA dosežejo oceno 1 ali nižjo (na lestvici od 1 (najnižja) do 5 (najvišja))	Po ozadju staršev (izobrazba, država rojstva)	OECD – PISA (4)	primarni	Obstoječe zbirke podatkov ne vključujejo podatkov za Ciper in Malto.
Delež mladih ljudi, ki niso zaposleni, se ne šolajo ali usposablajo	Delež mladih ljudi, ki niso zaposleni, se ne šolajo ali usposablajo	Po spolu, 15–19 let	Eurostat – LFS	primarni	
Osipniki iz izobraževanja in usposabljanja	Prebivalci, ki so stari 18–24 let in so zaključili največ nižjo srednješolsko izobrazbo ter se ne nadalje izobražujejo ali usposablajo	Po spolu, najvišji zaključeni stopnji izobrazbe	Eurostat – LFS	sekundarni	
Neizpolnjena potreba po zdravstveni oskrbi po lastnih navedbah	Delež oseb, ki so stare 16–25 let in poročajo, da niso izkoristile zdravstvenih storitev zaradi stroškov, oddaljenosti ali čakalnih dob		Eurostat – EU-SILC		
Umrljivost dojenčkov	Razmerje med številom smrti otrok, mlajših od enega leta, v določenem letu in številom živorojenih v istem letu (izraženo na 1 000 živorojenih)	Po socialno-ekonomskem položaju staršev (v pripravi)	Eurostat	primarni	
Umrljivost otrok, starih 1–14 let	Stopnja umrljivosti na 100 000 prebivalcev		Eurostat		
Nizka porodna teža	Porodna teža, manjša od 2 500 gramov (5,5 funtov)		WHO-OECD	primarni	
Obseg cepljenja	Odstotek dojenčkov, ki so bili do svojega prvega rojstnega dne v danem koledarskem letu v celoti cepljeni proti oslovskemu kašlju, davici, tetanusu in otroški paralizi, ter odstotek dojenčkov, ki so bili do svojega drugega rojstnega dne v danem koledarskem letu v celoti cepljeni proti ošpicam, mumpsu in rdečkam		SZO	kontekstualni	
Debelost	Mladi ljudje med 15.–24. letom starosti z indeksom telesne mase 30 ali več	Po spolu in socialno-ekonomskem položaju staršev	Eurostat – EHIS (5)	kontekstualni	
Redni kadilci	Delež vsakodnevnih kadilcev cigaret med prebivalstvom, starim 15–24 let	Po spolu in socialno-ekonomskem položaju staršev	Eurostat – EHIS	kontekstualni	
Duševno zdravje	Mladi ljudje (15–24 let) z depresivnim sindromom	Po spolu	Eurostat – EHIS	kontekstualni	V pripravi

Kazalnik	Opredelitev	Razčlenitve	Vir	Primarni/sekundarni kazalnik	Opombe
Vzroki smrti med mladimi ljudmi – samomor	Smrti zaradi samomora na 100 000 prebivalcev, starih 15–24 let	Po spolu	Eurostat – statistični podatki o vzrokih smrti	kontekstualni	
Prikrajšanost v zvezi z nastanitvijo	Odstotek prebivalstva, prikrajšanega za posamezen element v zvezi z nastanitvijo. Upoštevani elementi so: 1) streha, ki pušča, vlažne stene/tla/temelji ali trhli okenski okvirji ali tla; 2) bivališče nima kadi ali prhe; 3) bivališče nima notranjega stranišča na izplakovanje, namenjenega izključno uporabi gospodinjstva; 4) težave z bivališčem: pretemno, ni dovolj svetlobe	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17), stopnji tveganja revščine (tj. nad ali pod pragom)	Eurostat – EU-SILC	primarni	
Prostorska stiska	Odstotek prebivalstva, ki živi v prenatrpanih gospodinjstvih. Za osebo se šteje, da živi v prenatrpanem gospodinjstvu, če to gospodinjstvo nima na razpolago minimalnega števila sob, ki vključuje: — eno sobo za gospodinjstvo; — eno sobo za vsak par; — eno sobo za vsako samsko osebo, staro nad 18 let; — eno sobo za dve samski osebi istega spola, stari od 12 do 17 let; — eno sobo za vsako samsko osebo različnega spola, staro od 12 do 17 let; — eno sobo za dve osebi, mlajši od 12 let.	Po starosti (0–17, 0–5, 6–11, 12–17), stopnji tveganja revščine (nad ali pod pragom)	Eurostat – EU-SILC	primarni	

(1) Primarni kazalniki so vodilni kazalniki, ki zajemajo široka področja, ki se štejejo za najbolj pomembne elemente izidov, medtem ko sekundarni kazalniki dopolnjujejo vodilne kazalnike z bolj podrobnim opisom narave težave ali opisom drugih razsežnosti težave. Kontekstualni kazalniki zagotavljajo dodatne podrobnosti in podatke o ozadju: predlagani seznam je okviren in dopušča druge informacije o ozadju, ki se obravnavajo kot pomembne za boljše zajetje in razumevanje nacionalnih okoliščin.

(2) Formalno okolje pomeni naslednje storitve: predšolska ali enakovredna vzgoja, obvezno izobraževanje, izvenšolske storitve v centrih, jasli ali drugi centri za dnevno varstvo, vključno z družinskim dnevnim varstvom in poklicnimi certificiranimi varuhi. Ta opredelitev torej ne vključuje varstva, ki ga opravljajo družinski člani, sosedi ali necertificirani varuhi.

(3) Zbirka statističnih podatkov UNESCO/OECD/EUROSTAT o izobraževanju.

(4) http://www.oecd.org/statisticsdata/03381,en_2649_35845621_1_119656_1_1_1.00.html.

(5) EHIS je evropska anketa o zdravju (*European Health Interview Survey*).